

A biotermelés helyzete Európában és Franciaországban

Február 28-án került sor a francia bio-ügynökség, az Agence Bio által szervezett konferenciára a SIA ideje alatt, ahol az európai biotermelés helyzete volt terítéken. Az elhangzottak alapján látható, hogy Franciaországban a bio folyamatosan bővül, jelenleg nagyon komoly politikai és kormányzati szándék van arra, hogy ez a folyamat minél intenzívebb legyen. Ugyanakkor érzékelhető az is, hogy az országban a konvencionális és a bio gazdálkodást folytatók között nagyon komoly szakmai és világnézeti szakadék tátong, amit csak szélesít számos zöld szervezet tevékenysége.

Mint azt a számok is mutatják, 1999-2010. között a biotermelésre használt terület nagysága a világban 3,5-szeresére nőtt, elérve a 37,3 millió hektárt (ennek egynegyede található az EU-ban) és 1,8 millió gazdaságot, miközben a biotermékek piaca négyszeresére bővült, ez értékben kifejezve 45,4 milliárd eurót jelent, a világ második legnagyobb fölvevőpiaca az USA után az EU. Az EU-n belül a helyzet nem csak földrajzilag mutat meglehetősen sokszínűséget, de nagyon eltérőek az ambíciók és az ágazat fejlesztésével kapcsolatos programok is. Alapvetően elmondható, hogy:

- a Bizottság kezdeményezésére elkezdődött az elmúlt 20 évben történetek értékelése annak fényében, hogy annak idején megszületett az egységes uniós szabályozás és ennek milyen hatása volt az ágazatra,
- jelenleg is folyik a KAP-reformmal kapcsolatos tárgyalások sorozata, ami befolyásolni fogja a bio sorsának alakulását is,
- az egyes európai országok gyakorlatában nagyon komoly eltérések vannak,
- Franciaországban a mezőgazdasági minisztérium kezdeményezésére hamarosan megkezdődhet egy regionális és országos társadalmi egyeztetés a biotermelés bővítését szolgáló hivatott „Ambition 2017” programról.

A nyolcadik alkalommal megrendezett konferencia céljai között szerepel többek között:

- a világban és Európában e téren tapasztalható előrehaladás értékelése, érintve többek közt a mindenkori politikának a biogazdálkodás fejlesztésével kapcsolatos viszonyát, a fogyasztást és a termelést,
- a lehetséges fejlődési irányok meghatározása,
- az egyes országokban a fejlődést lehetővé tevő tényezők és az aktuális akadályozó faktorok azonosítása.

François Thiery, az [Agence BIO](#) elnöke megnyitójában kifejtette, az idei SIA abból a szempontból sajátosnak tekinthető, hogy az egész esemény-sorozat tematikáját meghatározza a szaktárca által meghirdetett „termeljünk másként” agro-ökológiai program. Megjegyezte, jelenleg az egész mezőgazdaságot áthatja egy ilyen szemléletű reform-szellem, amit jelentős mértékben ösztönöznek az egyre erősödő társadalmi elvárások – ennek sikeréhez azonban elengedhetetlen a politikai támogatás, ami egyelőre nem minden tekintetben éri el a kellő szintet.

Stéphane Le Foll miniszter kifejtette, a kezdeti „különőség” után a bio mára egy teljesen elfogadott termelési rendszerré és fogyasztási szokássá vált, amit azonban nem szabad csak azon keresztül megítélni, hogy mekkora területen foglalkoznak ezzel. Megjegyezte, a bio európai harmonizációja mindenképpen egy kompromisszumot jelentett, azt azonban mindenképpen el kell kerülni, hogy olyan szinten szabályozva legyen ez a terület, hogy az már ellehetetlenítse magát a termelést.

A francia bio-program elsődleges célja az, hogy garantálja az ágazat hosszú távú életképességét, ugyanakkor elejét vegye az ilyen termékek banalizálásának – és természetesen

növelje az ilyen céllal használt termőterület nagyságát is. Az általános célok között szerepel a bio elfogadottságának növelése azzal együtt, hogy továbbra is érvényes az a célkitűzés, ami a háború vége óta jellemzi a francia mezőgazdaságot, azaz a termelés hatékonyságának folyamatos növelése, biztosítása. Megjegyezte, a környezettudatos személet és a mezőgazdaság ökonómiai és ökológiai intenzívebbé tétele nem csak a biotermelésre érvényes, hanem a teljes francia mezőgazdaságra, de nem csak konkrétan a termelést, hanem a vele együtt járó egyéb területeket is érinti – így pl. a közvetlen értékesítési csatornák szélesítését.

François Hollande köztársasági elnök szándékai szerint – mondta Stéphane Le Foll - hamarosan legalább 40%-ra emelik a bio arányát a kávézóknak és tovább növelik a helyi beszerzésű, minőségi termékek mennyiségét a közétkeztetésben. Ez azonban komoly strukturális és szemléletbeli változásokat is megkövetel, köztük az információ-áramlás áttekinthetővé tételét, amibe beletartozik az, hogy a kereslet és a kínálat lehetőleg minél jobban „egymásra találjon”.

Stéphane Le Foll szerint az iskolai étkezés több szempontból is megkülönböztetett fontosságú, hiszen nagyon sok gyerek számára ez az egyetlen valóban jó étkezési lehetőség (minőségben és mennyiségben egyaránt), ezért föl kell ezt használni a helyes étkezési szokásokra való nevelésre. Nem csak azt oktatva, miként lehet egészségesen és helyesen táplálkozni, de azt is megtanítva a gyerekeknek, hogy az étkezésre megfelelő időt kell szánni, csak így érhető el, hogy az betöltsé biológiai küldetését is.

Meggyőződése, hogy alapjaiban kell változtatni azon a termelői szemléleten, ami csak azt nézi, mekkora termésátlagokat lehet elérni (célozva itt a tíz tonnás búzatermelők klubjára) – szerinte egy olyan hozzáállást kell általánossá tenni, ami abban versenyezteti a gazdákat, hogy minél kisebb inputtal érjenek el minél nagyobb hozamokat.

1. képStéphane Le Foll miniszter, François Thierry és Elisabeth Mercier (balról jobbra)

Az első napirendi pont (*a bio fejlődési dinamikája a világban és az EU-ban: újdonságok és perspektívák*) nyitásként **Elisabeth Mercier**, az **Agence BIO** igazgatója előadásában fölhívta a figyelmet arra, milyen mértékű térhódítást mondhat magának a biotermelés, ezen belül pedig emlékeztetett arra, hogy Afrika, Ázsia és Latin-Amerika esetében az átlagosnál

lényegesen nagyobb bővülés ment végbe. A gazdaságok számát tekintve pedig még szembeötlőbb ez: ma a világ bio-gazdaságainak egyharmada Indiában van! Elmondta, a világban a legnagyobb bővülést az elmúlt két évben Franciaország, Spanyolország, Lengyelország és Kanada produkálta, Kínában és Indiában viszont egy átmeneti csökkenés ment végbe, mivel a szabályok változása miatt a terület egy része kikerült a bio minősítés köréből. A világ fogyasztásában látható, hogy nem csak megnégyszereződött a piac, de új fogyasztók is megjelentek – noha az USA és az EU mellett csupán a fogyasztás alig 10%-a jut a világ többi részére. Nagyon jelentős fogyasztás-növekedés tapasztalható Kínában és Latin-Amerikában is, míg Afrika részesedése jelenleg nem éri el az 1%-ot sem.

Az EU termelése 9.8 millió ha (237500 gazdaság), ennek kétharmada Spanyolországban, Olaszországban, Németországban, Franciaországban, az Egyesült Királyságban és Ausztriában van, az pedig általános érvényű megállapítás, hogy az egyes uniós tagországok között nagyon jelentős különbségek vannak. A fogyasztás 70%-a Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság jelenti, ezen túlmenően nagyon jelentős

eltérésekkel az egyes tagországok között, sőt azt is meg lehet állapítani, hogy az egyes termékcsoportok között is érdemi eltérések vannak abban, hogy az ország összes fogyasztásához viszonyítva mekkora arányt foglal el a bio aránya.

Megjegyezte, számos innovatív kezdeményezés és a jövő felé forduló termelők és fogyasztók jelentik a garanciát arra, hogy a bio fejlődése ezután is töretlen lesz – több országban már az iskolai étkeztetés szerves része a bio, Franciaországban megjelent a www.restorationbio.org honlap¹, Lengyelországban pedig létrejött egy bio-klaszter is.

Nadia El-Hage Scialabba (Senior Officer, Organic Agriculture Programme Natural Resources Management and Environment Department, FAO) a biotermelés és az élelmezés-biztonság kapcsolatát vizsgálta. Mint egy ezzel kapcsolatos 2007-es FAO-konferencia tanulságaira hivatkozva elmondta, ez a termelési forma nagyon komoly pozitív hatással lehet a vidéki területeken a munkahely-teremtésre, a családok egészséget táplálékkal való ellátására is. Megjegyezte, a biotermelés és a Rio+20 kapcsolata is egyértelmű, hiszen a fenntarthatóság szempontjából nagyon fontos a gazdaságok agro-ökológiai szemléletének erősítése, szociális szempontból pedig megkerülhetetlen szerepe van a biogazdálkodásnak a munkahely-teremtés szempontjából, különösen a fiatalok körében. A bio-termékek fogyasztása kétségtelenül jó irányba tolja el az egyes nagy táplálkozási rendszereket, ugyanakkor azt is látni kell, hogy a biotermékek árában még nem lehet érvényesíteni minden olyan szolgáltatást, amit ez a fajta termelési mód biztosít a környezetvédelem, ezen keresztül pedig a társadalom számára. Aláhúzta, nagyon fontos a minél szélesebb körű harmonizáció a világban, a FAO megpróbálja ezt minél hatékonyabban előmozdítani, ennek egyik vetülete a GOMA (Global Organic Market Acces, www.goma-organic.org) kezdeményezés. A FAO szeretné összefogni a kutatást is, minél több ilyen tevékenységgel (is) foglalkozó kutatóhelyet vonva össze egy globális hálózatba, ez az Organic Research Centres Alliance (ORCA), internetes honlapja pedig a www.orca-research.org.

A FAO a biotermelés támogatására igyekszik a „sokkterápiát” is bevetni, föltételezve, hogy a mezőgazdasági termelésben egyik napról a másikra eltűnik minden mesterséges input-anyag – a szakértők szerint az ekkor értelemszerűen alkalmazandó biogazdálkodással is meg lehetne oldani 9 milliárd ember élelmezését, HA ezzel párhuzamosan megváltoznak a táplálkozási szokások és érdemben csökken az élelmiszerek pazarlása. A FAO a biotermelés ösztönzésben látja számos térség gazdasági és társadalmi megerősödésének garanciáját, erre a legjobb példának az előadó az etiópai Tigray térségét tartják, ahol egy 80 km átmérőjű „zöld bio gyűrűt” alakítottak ki. Itt mintegy 1 millió hektárt rehabilitáltak és vontak biotermesztésbe, ide ideértve az agroerdészetet is, és míg anno itt forgatták az etióp éhezőkről a legsokkolóbb képeket, ma a helyben élő százezer ember teljesen önellátó élelmiszerből. A FAO-nál ezt tartják a legjelentősebb sikertörténetnek, de számos más jó példa is van – mint pl. a 2020-ra teljesen biová válni kívánó Bhután esete is. **Nadia El-Hage Scialabba** megjegyezte, a biotermelésbe történő befektetések megtérülési rátája a tapasztalatok szerint lényegesen magasabb, mint a konvencionális gazdálkodási formákba történőké. Hozzátette, a klímaváltozás és a köölajkrízis következményeihez való jobb alkalmazkodást vagy éppen ezek kivédését segíthetik az agroökológiai kutatások, de ehhez egy *équitable* politikai támogatás kell. Sajnálatos megállapítás továbbá, hogy ugyan jelentősen nőtt az elmúlt évtizedekben a világban megtermelt élelmiszer mennyisége, ezzel párhuzamosan viszont érdemben csökkent ezek tápértéke. Nem akarja azt mondani, hogy a bio kivétel nélkül minden

¹ A honlap célja, hogy a közétkeztetésben bio és helyi termékeket kínálók – ide értve az önkormányzati képviselőket, a termelőket és a többi szakmai szereplőt is – számára a továbblépés érdekében megteremtse a tapasztalatok egymás közötti megosztásának lehetőségét.

esetben jobb, mint a konvencionális úton előállított élelmiszer, de a legtöbb esetben érdemi különbségek mutathatók ki ízben, beltartalomban egyaránt. Megjegyezte, a FAO-nak nincs befolyása arra, hogy a világ egyes országai miként szabályozzák saját bio- és GMO-termelésüket, és ez esetenként fölveti azt is, hogy az egyes politikák nem koherensek. Példaként Argentínát említette, aki egyszerre jelentős GMO- és bio-exportőr is, mind a két piacot meg szeretné tartani, de egyelőre nem találták meg a megfelelő megoldást. Bővebb információk: www.fao.org/organicag.

Joao Onofre (Chef de l'Unité Agriculture Biologique, **Commission européenne**) előadásában kitért arra, hogy lassan befejeződik a jelenlegi uniós bio jogszabályi keret (834/2007 CE) fölülvizsgálata és a tervek szerint a legkésőbb a jövő nyárig megszületik az új jogszabály is. Ez mindenképpen érinteni fogja a kozmetikumokat és a textíliákat, ahogy a közétkeztetést is, valamint hangsúlyosan foglalkozik majd a GMO-k kérdésével is. A jelenleg készülő hatástanulmány nem csak a bio fejlődésének egyes forgatókönyveit elemzi majd, hanem kitér ezek ökonómia, környezeti és társadalmi hatásaira is. Az eddigi munka során megállapítható volt, hogy három fő probléma akadályozza az ágazat fejlődését:

- az európai szereplők versenyképességi gondokkal kénytelenek szembenézni (többek között komoly problémák jelentkeznek a harmadik országokból érkező import, pontosabban az ehhez kapcsolódó tisztességtelen verseny miatt)
- a jogszabályok alkalmazása nem mindig zökkenőmentes (nem jó a GMO-k kezelése, megkérdőjelezhető a jogszabály naprakész állapota is),
- a fogyasztók bizalma nem problémamentes (nem egyszerű az információk közötti eligazodás, érdekellentétek tapasztalhatók az ellenőrzésben, nincs minden rendben a szankcionálásban és a kríziskezelésben, nem kellően ismert az uniós bio-árjelző).

A harmadik országokkal való kapcsolatáról szólva elmondta, mivel nincsenek globális szabványok ezen a területen, az export-importban használt szabályokat nem lehet csak annak alapján megalkotni, hogy azok maradéktalanul és mereven kövessék az uniós előírásokat. Ez ugyanis minden bizonnyal ellehetetlenítené az uniós exportot is, ezért minden esetben a pragmatikus szempontokat is figyelembe vevő, lehetőleg minél jobb kompromisszumokra igyekeznek törekedni. Kérdésre válaszolva kifejtette, az EU fehérjetakarmánnyal való ellátásának problematikája túlmutat a bio kérdésén, de tény, a bio ágazat fejlődése ezzel nagyon szorosan összefügg. A kérdés nem intézhető el annyival, hogy az uniós fehérjetakarmány-deficit csökkentése érdekében az új KAP támogassa az európai fehérjenövény-termelést (borsú, lucerna, stb.), mivel ennek WTO-összefüggései is vannak. Amit el lehet képzelni, az ezen növényfajok integrálása a környezetvédelmi intézkedések végrehajtásába, és/vagy egy uniós fehérje-stratégia elindítása, ebben minden bizonnyal jutna szerep a bio-nak is. Amit viszont szerinte Dacian Ciolos következetesen elutasít, az a bio-nak adandó állandó derogációk intézményének fönntartása, mivel ez egyáltalán nem szolgálja az ágazat érdekeit. Bővebb információ: www.organic-farming.europa.eu

A konferencia második részében **a konkrét európai gyakorlatot és a jövőre vonatkozó elképzeléseket elemezték** az előadók. Elsőként **Werner Lampert** (Expert en agriculture biologique et durable, Ausztria) fejtette ki álláspontját - szerinte a biológiai gazdálkodás az egyetlen lehetséges út a jövő felé, a jelenlegi konvencionális gazdálkodás zsákutca. A mezőgazdaságnak nagyon komoly szocio-ökonómiai szerepe is van, ez az elmúlt évtizedekben egyre kevésbé érvényesült, ahogy eltávolodott egymástól az ember és a természet is. A konvencionális és intenzív mezőgazdaság csak nagyon jelentős külső erőforrások bevitelével tud működni, ugyanakkor emiatt teljesen függetlenné vált a termőterülettől magától. Meglátása szerint ez a fajta gazdálkodás együtt jár a természet tönkretételével és az emberek hallgatóságos kizsákmányolásával is, jelentős a függése a

kőolaj-ipartól, a dél-amerikai szója importjától, a költségvetési támogatásoktól. Ezzel párhuzamosan a legjelentősebb előidézője a klímaváltozásnak, oka a vízkészletek csökkenésének, a biológiai sokféleség csökkenésének, valamint a talajerózióknak. Szerinte ebből a helyzetből egyedül a fenntarthatóságra való maximális törekvéssel lehet kitörni, amivel együtt kell járnia egy messzemenően szolidáris társadalom kialakításával és fenntartásával. Az ideológiai megközelítésen túl szerinte nagyon fontos, hogy a termékeken keresztül a fogyasztók érdemben különbséget tudjanak tenni a helyi és az (importált, vagy ilyen alapanyagokból készült) tömegtermékek között, tisztában legyenek azzal, milyen hatást gyakorol az egyik és a másik a környezetre, valamint tudják, hogy minden termék mögött egy vagy több igazi termelő áll. Nagyon fontos a transzparencia, ezen keresztül pedig a fogyasztói bizalom megerősítése, enélkül nem lehet a jövő érdekében a helyi gazdálkodási formákat megerősíteni, a dél-amerikai szójára alapozott globális, a klímát és a biológiai sokféleséget veszélyeztető gazdasággal szakítani.

A konferencia megható pillanata volt, amikor szót kapott a francia bio ágazat három úttörője, akik a hatvanas évek elején megalakították az első biotermelő-egyesületet, 1973-ban létrehozták az első bio-piacot, 1974-ben pedig megszervezték az első biotermelői kongresszust is annak ellenére, hogy folyamatos támadásoknak voltak kitéve. Meghívásuknak külön aktualitást adott, hogy ahogy 50 éves lett a SIA, 50. évfordulójához érkezett az első francia biogazdaság megalapítása is. Mint elmondták, elhatározásukat nagyon sokban befolyásolta egy könyv megjelenése – *A csendes tavasz* ([Silent Spring](#)²) –, ami többek között a szerves klórvegyületek, ezen belül is a DDT használatának veszélyeire hívta föl sokkolóan a figyelmet. A helyzet akkor korántsem volt egyszerű. hiszen még tartott a mezőgazdasági termelés intenzívebbé tételének nagy hulláma, a növényvédő-szerek és a műtrágyák, valamint az állatgyógyászati szerek használatának fölfutása – azok minden, hamarosan jelentkező negatív hatásával együtt, de senki nem örült annak, hogy voltak, akik észrevették az árnyoldalakat és tenni akartak valamit ellene.

Somogyi Norbert, Párizs

² Carson, Rachel. *Silent Spring* (Boston: Houghton Mifflin, 1962), Mariner Books, 2002, [ISBN 0-618-24906-0](#)